

ZAL GOD VERGEVEN WAT WE ZIJN VOLK AANDEDEN?

Kees Slijkerman

De verootmoedigingsdienst op 21 september 1999 werd goed bezocht. De Utrechtse Domkerk zat stampvol met christenen uit allerlei kerken. We kwamen samen om voor God de afschuwelijke zonden te belijden die de christenen in de afgelopen 2000 jaar tegen de Joden begingen. Herman Goudzwaard bekende in zijn openingswoord dat deze schuldbekentenis eeuwen te laat komt. Misschien toch niet echt te laat, maar het is niet vanzelfsprekend dat God de christenen vergeeft wat zij tegen Zijn volk, zijn oogappel, hebben gedaan. Hij citeerde de joodse geleerde Elie Wiesel die over Auschwitz schreef: 'Alle Joden waren slachtoffer. Alle beulen waren christenen'.

HEBZUCHT VAN CHRISTENEN

In de liturgie, die samen werd gebeden, noemden we onze grote zonden tegen de Joden met name: het verbranden van synagogen, de valse beschuldigingen, het ombrengen op brandstapels, het uitmoorden van hele groepen Joden, het roven van hun bezittingen, leedvermaak om hun ellende, verbanning. Ook de dieperliggende zonden: de theologische dwaling dat God zijn volk heeft afgeschreven en de christelijke Kerk ervoor in de plaats is gekomen, de geestelijke hoogmoed. En nog erger: dopen onder dwang, waarbij de Joden geen andere keus werd gelaten, als zij aan verbanning of dood wilden ontkomen. En de aldus gedoopte Joden werd verboden, op straffe van de brandstapel, Joodse gebruiken in ere te houden.

Bij de pestepidemie van 1349 werden alle 2000 Joden van Straatsburg op hun eigen begraafplaats levend verbrand. Maar die zich lieten dopen liet men in leven. De buit van de Jodenverbranding verdeelden de burgers onder elkaar. 'Wilt u weten wat de ondergang van de Joden veroorzaakte?', schreef een kroniekschrijver. 'Het was de hebzucht van de christenen'. In Deventer, Zwolle, Gorkum, Utrecht, en andere steden gebeurde hetzelfde, zei Goudzwaard.

AFZIJDIG

In Obadja 10-15 lezen we wat God met de vijanden van zijn volk doet. Daar gaat het over het volk Edom, dat zich afzijdig hield toen Gods volk, 'uw broeder Jakob', werd afgevoerd.

Massaal baden we in Utrecht:

'Here, wij buigen ons hoofd, nu wij de overeenkomst zien met wat wij jegens de Joden hebben gedaan:

- wij maakten ons wél vrolijk over de kinderen van Juda op de dag van hun ramspoed;
- wij zetten wél een grote mond op ten dage van hun benauwdheid;
- wij strekten wél onze hand uit naar hun have;
- wij leverden hen wél uit aan hun vervolgers.'

GOD HOORT

Al die eeuwen hebben de Joden hun psalmen gebeden, waarin het zo dikwijls over hun vijanden gaat. Die vijanden zijn de christenen, die op een dwaalspoor zaten ten aanzien van de Joden, mede door zeer laakbare uitspraken van de kerkvaders Chrysostomus, Hiëronymus en Augustinus, en van Luther en Calvijn.

In stilte verlieten we de Domkerk. In mij overheerste het gevoel dat het zeker niet vanzelfsprekend is dat God dit alles zijn Kerk(en) zomaar vergeeft. God heeft het gebed van de Joodse schrijver Elie

Wiesel gehoord in Auschwitz: 'Heer, vergeef dit niet, want ze wisten wat ze deden'. En ook het gebed dat paus Johannes XXIII bad op 4 juni 1963, enkele dagen voor zijn sterven: 'Wij zijn tot het inzicht gekomen dat op ons voorhoofd het Kaïnsteken geschreven staat. Eeuw na eeuw was onze broeder Abel in bloed en tranen om onze wandaden, doordat wij uw liefde vergeten waren. Vergeef ons de vloek die wij in ongerechtigheid over hun Joodse naam hebben gebracht. Vergeef ons dat wij U in hen, in hun vlees, ten tweede male hebben gekruisigd. Want wij wisten niet wat wij deden. Heer laat ons omkerenY'

MILLENNIUMGEBED

Een van de katholieke deelnemers vroeg me na afloop of er geen penitentie is bij deze schuldbelijdenis en of we nu niet als christelijke kerken ook elkaar vergeving moeten vragen en schenken. We zijn er nog niet klaar mee, er komt dan ook nog meer.

Op 26 november is er in diezelfde Domkerk het Millenniumgebed. Dan belijden we niet alleen ons antisemitisme, maar ook onze schuld aan de slavenhandel, geweld tegen andere godsdiensten, de nog steeds toenemende tegenstelling tussen arm en rijk, en andere grote missers. Dit Millenniumgebed wordt gedragen door een comité van 100 christenen onder wie kardinaal Simonis, majoor A.M. Bosshardt (Leger des Heils), Henk Binnendijk (Evangelische Omroep), ds. Plaisier (Hervormd), Tiny Pouwels en Henk Baars van de Acht-Mei-Beweging. Voorgangers van zo ongeveer alle denkbare richtingen hebben zich voor één keer aaneengesloten. Rond het teken van het kruis zal de fundamentele eenheid van het geloof in Jezus Christus worden uitgesproken en zal er gebeden worden om Gods hulp voor de toekomst van onze samenleving.

Om 19.30 u. is de Domkerk open. Twintig minuten lopen vanaf Centraal Station Utrecht. Om 20.00 u. begint de gebedsdienst.

Uit: Tijdschrift Bouwen aan de Nieuwe Aarde, november-december 1999.